

ZSOLTÁR EXEGEZIS.

D. MR. KALLAY KÁLMÁN

egy.ny.r.tanár

előadása.

Kézirat gyanánt.

Tartalom: Izraelt nemzeti veszedelem fenyegeti. A nép léte forog kockán. Sok, tiz ellenséges nép szövethet ellené, hogy teljesen kipusztítsa. Végső veszedelmében Jahvet hívja segítségül.

Felosztása: A zsoltár két egymástól egészen világosan felosztható részből áll, amelyeket a 9. vers végén levő וְהוֹדָה választ el egymástól. Az első, amely a 2-9 vv. foglalja magába, a panaszt tartalmazza, a tiz-tizenkét vers pedig - a zsoltár második része - a szabadulásért való könyörgést tartalmazza, amelyben azonban átkozódások foglaltatnak az első részben felsorolt ellenségek ellen.

Műfaja: Kollektív panaszdal, a nép kollektív imádsága, ... panaszja az "őt fenyegető végpusztulás küszöbén."

Keletkezési idő: Baethgen a makkebens idők-re gondol és utal arra, hogy már Mopsnestiai Theodoros és Diodoros is erre gondoltak, s párhuzamot látnak a mi zsoltárunk és az I. Makk. 5.-ben említett események között. Barnes úgy véli, hogy a zsoltárban a Bírák 6:1-6.-ban leírt helyzethez hasonló szituáció van, amely azonban megismétlődhetett. A makkebens idők-re nem gondol, mert zsoltárunkban nincs szó sem a templom profanizálásáról, sem mártir sorsáról, mint a 44, 77 és 79 zsoltárokban. Briggs úgy véli, hogy Nehemiás korából származik ez a zsoltár. Böhl úgy véli, hogy Krisztus előtt kb. 650 táján keletkezhetett a zsoltár, amikor Keleten egy Assurbanipál elleni lázadás tört ki s ennek során talán Manassé is elpártolt Assiriától, amely erre koalícióval támadta meg Judát, Manassé bilincsbe verve került Assiriába, Babilonba ahol ekkorra már győzött az assir sereg. Tulajdonképpen tehát a második Krón. 33. kk.-ban vázlatosan említett események állnának e zsoltár háttérében. Delitzsch Josafát korából /II. Krón. 20/, Lübm a Krisztus előtti 165 vagy nem sokkal az azutáni

időkből származtatja a zsoltárt. Eerdmans: Salamon korára gondol, amikor az ország akkori nagy kiterjedése miatt Izraelnek igen sok ellensége volt. Ewald: Nehemiás korába helyezi a zsoltárt amikor Sanballat és Tóbiás intrikái ellen kellett küzdenie az exiliumból alig visszatért népnek. Gunkel az Esdrás és Nagy Sándor közötti korban keresi a zsoltár keletkezését. Hitzig: a szelencida időkre a makkabeusok korára gondol. Olstansennel együtt. Gressman: Saul korába, a Kr. e.-i XI. sz.-ba helyezi a zsoltár keletkezését. Kalvin Josafát idejére gondol, amikor ez kiverte az országába betörő moabita, ammonita és edomita népeket. Maurer Nehemiás idejét tartja valószínűnek, mint keletkezési időt. A Leideri fordítás is a Kr. e.-i 164 év körüli eseményekre vonatkoztatja zsoltárunkat. Pérennes arra mutat rá, hogy mindegyik datálásnak: a makkabeus időkből, Nehemiás korából, vagy a Josafát idejéből való származtatásnak meg vannak a maga nehézségei. Kittel: a makkabeus időkre gondol. Fans Schmidt pedig második Jeroboám és Uzias korára. Staerk is a makkabeus idők mellett foglalt állást és a I.Makk.5 fejezetében leírt szituációra gondol. Valeton szintén. Végül Wutz csak annyit mond, hogy az az általánosan elfogadottnak mondott nézet, hogy itt az I.Makk.5-ben említett eseményekre történik utalás nem igazolható a zsoltárból.

Annyi bizonyos, hogy az I.Makk.5. fejezetében leírt események idejében Moab, Assur és Amálek, amelyek itt mint ellenségek vannak feltüntetve politikailag már nem léteztek. Ugyan ezt a kifogást lehetne emelni Nehemiás 2:19, 4:7, és 6:1-2, alapján a Nehemiás korából való datálás ellen. Végül a Josafát korából való datálás lehetősége ellen a II.Krón.20-ra való hivatkozás megcáfolására azt lehet felhozni, hogy az említett fejezetben nincs szó sem a filiszteszokről, sem tyúsról, amelyek pedig a mi zsoltárunkban ellenségekként szerepelnek. Nem is va-

íószinű és Izrael általunk ismert történetéből sehol sem igazolható, hogy a mi zsoltárunkban említett tíz ellenséges nép egyszerre és együtt támadta meg Izraelt valaha is. Nagyon valószínű az, amit Pappfeld mond, hogy itt nem annyira történeti, mint inkább költői természetű beállításról van szó. Gunkel is utal arra, hogy a zsoltárból tulajdonképpen sehol sem tűnik ki, hogy valóban lett volna háború.

Mivel a zsoltár nyelve is a késő exilium utáni időkre, vagy a fogságból való hazatérés első éveire mutat /Brigs/ és mivel a 18-19 vv.-ből universalisztikus hang csendül ki legvalószínűleg még is az, hogy ez a zsoltár a fogság utáni idők-ből származik.

Szövege egységes és csak egyetlen glossa fordul benne elő 17/b ill. a 19 versben, ahol יהוה neve van említve. Egyébként nyelve világos és könnyen érthető. A 13 Aszaf zsoltár között ez az utolsó.

1.v. A címrát. Fogy a לְיִשְׁרָאֵל mellett miért kapta a zsoltár még a לְיִשְׁרָאֵל elnevezést is, nem tudjuk megmondani. Bizonyára később került a címrátba, amely eredetileg csak לְיִשְׁרָאֵל lehetett. A 10-13 vv.-nek van bizonyos történelmiből vett tanító jellege, talán ezért szerepel itt a לְיִשְׁרָאֵל szó is a címben.

2-9 versek. A panasz.

2. A vers első szava valószínűleg שָׁלוֹם lehetett. A שָׁלוֹם a שָׁלוֹם és a שָׁלוֹם alapján van képezve és magában foglalja a belső nyugalom és a külső hallgatás fogalmait. שָׁלוֹם - שָׁלוֹם - שָׁלוֹם

Kálvin "ne taceas apud te" -nek fordítja, de mivel a שָׁלוֹם főnév egyenlő: nyugalom, csend, jobb a Maurer fordítása; "ne silentium sit tibi" ami szószerintibb. Látelme az, hogy Jahve ne legyen nyugodtan, tétienségben t.i. amikor népe

bajban van. Még a másik két igével, a **אֶל-תִּתְּנוּ** és **אֶל-תִּתְּנוּ** passivusokkal is még jobban hatni akar a zsoltár író Jahvera, hogy ne haligasson és ne nyugodjék. A három synonym fogalom egymásutániságával akarja érzékeltetni, hogy a veszedelem nagy és sürgősen szükség van Jahve közbelépésére, akinek "ne legyen nyugalma" ne haligasson" és "ne pihenjen." A **אֶל-תִּתְּנוּ** fogalmában benne van a **אֶל-תִּתְּנוּ** = egyenlő süket jelése is. Tehát tulajdonképpen azt jelenti, hogy valakit, aki "süketen" viselkedik: megszólaltatni, cselekvésre bírni.

3. ellenségei "tombolnak" /**תִּתְּנוּ** /, kékesztetten viselkednek és "felemelt fejjel" vagy is magabiztosan, elbizakodva, győösen járnak. Figyeljük meg a négy egymásután következő Sing. 2 személyű suffixumot ebben és a köv. versben, amelyekkel a zsoltáríró azt akarja kifejezni, hogy tulajdonképpen Jahve ügyér! van szó, mert az ellenség "a te ellenséged", a gyűlölk "a te gyűlölk" mondja Jahvenak. A zsoltároknak szokásos fordulatról van szó, amellyel az író azt akarja mondani, hogy itt tulajdonképpen Jahve ügyér! van szó. Uzzel is fel akarja kelteni Jahve becsvágyát arra, hogy beavatkozzék szenvedő népe javára. "Tua res agitur" ezt akarja mondani a zsoltáríró. **תִּתְּנוּ** igealak a **תִּתְּנוּ** = zug, tombol ige gal impf. a az u.n. I archaiztikummal, vagy teljesebb végződéssel, amely előtt még ott van az eredeti harmadik radikális, a jod, amely a súlyos végződés védelme alatt maradt meg. Az ige alapfogalma tulajdonképpen mindenféle ember, vagy állat vagy bár mi más /pl. tenger/ által okozott hangnak összefoglaló kifejezése /zugás, harsogás, morgás stb. ált. bármiféle lármák./ A zsoltáríró mindjárt megmondja, hogy ez a "te ellenségeid" lármája, tombolása. A népek "tombolása" eszchatologikus vonás is a zsoltá-

rokban pl. 46:7, de máshol is /És.17:12: 29:5./

4. A zsoltáriró folytatólagosan kiemeli, hogy "a te néped ellen" irányul az összeesküvés / **וְעַל** /. Ugy látszik titkos és árnyos összeesküvésekkel készült a Jahve népe elleni szövetség. Az **וְעַל** ige bírálja itt a hamisan, furfangosan való kifogandolást, titkos összeszövetkezést fejezi ki, a **וְעַל** ige hitpaelje pedig az összeesküvőknél egyéniséggel való tanácskozását fejezi ki szemléltetően, mint többek közt reciprok jelentésű igetörzs. Népek titkos tanácskozásairól van szó pl. Zsolt. 2:2-ben is. Ott a messiási király ellen, itt Jahve népe ellen.

A **וְעַל** a **וְעַל** ige gal part. pass-a és "elrejtett"-et jelent. Itt azokról van szó akiket Jahve elrejt a maga számára azért, hogy megvédje, megóvja őket magának. Ők tehát Jahve "ve-dettjei", ugyanazok akiket a zsoltárok máskor **וְעַל**-nek, **וְעַל**-nek, **וְעַל**-nek, **וְעַל**-nek stb. neveznek. Ilyenekről van szó pl. Zsolt. 27:5, és 31:21-ben is. Kalvin szerint "absconditus tunc", fordít. Aquila, Symmartos és Hieronymos egyes számot olvasnak és Gunkel, Staerk és Kittel is. De a Massoreta kifogástalan értelmet ad.

5. Az összeesküvés célját fejezi ki oratio rectában. Ez a cél nem kevesebb, mint kiirtani / **וְעַל** / Izraelt úgy, hogy ne legyen többé nép.

A **וְעַל** itt n.n. **וְעַל** negatívum s a **וְעַל** azt jelenti a "népből el, a népből ki". Izrael teljes romlása és elpusztítása az ellenség célja. Valaki nevének többé / **וְעַל** / való nem említése az OT. nyelvén az illető teljes megsemmisülését jelenti. Akiról többet nem emlékeznek azok az igazi elvesztettek és halottak az OT. terminológiájában. Azok az exegeták, akik a zsoltár Mak-

6.

kabeus időben való keletkezésére gondolnak utalnak arra, hogy milyen ellenszenvet, sőt gyűlöletet váltott ki a szpmszéd népekben Makkabeus Judás győzedelmes háboruja Izrael akkori ellenségei ellen.

6. A vers első fele kissé nehézkesen hangzik a יְיָ יְיָ miatt, mert így kellene fordítani: "tanácskoznak szívből együttesen". De "szívből" vagy is bensőleg és "együttesen" tanácskozni nem lehet. A kettő kizárja egymást. Ezért jobb Gunkellel és Hans Schmidttel יְיָ יְיָ -ot egy szívvel-t olvasni. Az összeesküvők "egy szívvel, vagy is közös egyetértésben tanácskoztak egymással. A יְיָ יְיָ a יְיָ ige nifal perf.-a és ennek az igetörzsnek a reciprok értelmét fejezi ki.

7-9 vv. Az Izrael ellen szövetszárk népek felsorolása.

7. Edom a Holt tenger és az elamita tenger öböl közt elterülő hegyvidéken lakott. Törzs atyjuk Izsau volt, s így legközelebbi rokonságban állanak Izrael népével. Országuknak különösen nyugati része teljesen terméketlen volt a másik oldaláról pedig a sivatag határolta s így kénytelenek voltak megélhetésük miatt folyton megpróbálni az észak felé való terjeszkedést. E miatt aztán jóformán állandóan surlódásaik voltak Judával. Már Sannak harcolnia kellett az előnyomálni akaró edomitákkal /I.Sám 14:47./. Dávid leigázta őket /II.Sám.8:13./. Jeruzsálemnek 586-ban Kr.e. történt pusztulása után Edomnak átmenetileg sikerült Juda déli részét Hebron vidékét elfoglalnia. Kr. e. 125-ban a makkabeus Johannes Hyrkanus leigázta az edomitákat és erőszakkal rájuk kényszerítette a zsidó vallást. Abból, hogy ez a vers "Edom sátrairól" beszél világosan látszik, hogy nomád sátorlakó népről van itt szó.

Az izmaeliták Abrahámtól származnak, anyjuk Hagar volt. Izmael egy nagy, tizenkét törzsből álló arab nép és atyja volt. /Gen.16:11 kk. 21:20 kk. 25:12-18./ Erről a népről van itt szó amely edomtól keletre, Iszak-Arábia oázisaiban élt. Mint nomád nép akkor, ha saját országában nem volt jó termése, természetszerűleg az izmaeliták is a lakott területek felé igyekeztek, s innen eredhetett az ellenségeskedésük is Izraellel, amelynek különben egészen közeli fajrokonai voltak. Ők is sátorlakók voltak.

A moabiták a Holt tengertől keletre és fensíkon laktak és jóformán állandó háborúskodásban voltak Izraellel, Már a Hanaánba való betelepedéskor feszült volt a viszony Moab és Izrael között. /Num.22:3 kk. Deut.2:9, Bir.11:18./ sa rossz állapot később még egyre fokozódott. /Bir.2:12. kk., I.Sám.14:48. II.Sám.8:2, II.Kir.1:1. 3:4, kk. 13:20./ de a prófétáknál is nyoma van a velük való viszálykodásnak Am.2:1 k Ps.15 és 16. Jer.48. folyton csak pusztítás és gyilkolás folyik a két nép között.

A hagarénusok. Szintén Hagartól származnak mint és anyától. I.Krón.5:10,18, kk. 11:28, 27:31-ben vannak említve a mi zsoltárunkon kívül. Sátorlakó, nomád nép volt ez is, amely a perzsa öbölétől fogva, Gileádig, attól keletre sátorozott. Nekünk magyaroknak érdekes az, hogy a Targum a

חֲגָרִים helyett חֲגָרִי הַחֲגָרִי Hungari-t olvas.

/Delitzs/ A magyarokról azonban ebben a versben már csak azért sem lehet szó, mert a Targumok tudva levéleg elég későn, a Kr. u.-i V. sz. körül keletkeztek. Versünkben kétségtelül valami ilyen Palesztinától keletre élő arab, tehát sémi törzsről van szó, amikor a hagarénusokat említi. - Mivel Edom van legelőbb említve valószínű, hogy ők voltak az összeesküvés szervezői és az a területük lehetett az esetleges gyülekezés helye az ebben és a még következő két versben felsorolt s Izrael ellen vonulni készülő ellenséges népeknek.

8. Gebál-nak hívták a Holt tengertől délre elterülő vidéket Petra körül, a Szeir hegység északi oldalán.

Ammon országa Moabtól keletre terült el. fővárosa Rabba volt. Az ammoniták közeli rokon népe voltak Izraelnek. Köztük és az Izraeliták közti háborúkról sok adat van az ÓT.-ban. Pl. már Jette idejében /Bir.10/ továbbá Saul /I.Sám.11/ és különösen Dávid idejében. /II.Sám.10./

Amalek nomád nép volt a Sinai pusztájában és a Jndától délre eső területen. Nagyon régi népnek tartják. Izraelnek régi ellensége, amint az Exod. 19-ből is látható már. Sámle, Saul és Dávid is már harcoltak ellene. régi beduin törzs volt /Ex. 17:8. kk. I.Sám.15./ I.Sám30:17-ben döntő vereséget szenvednek Dávidtól, de végleges megsemmisítésükről csak I.Kron. 4:43-ban van szó.

A filiszteusok a Földközi tenger palesztinai partján laktak. Kézából származó, európai eredetű nép voltak. Izrael után vonulhattak be Kánaánba, mert Jósuénál és a bírák könyvében még nincsenek említve, a tell-el-amarnai levelekben sem. Az Izraelitákat a Kr. e.-i XI. sz.-ban, Sámson, Eli és Saul idejében többször megverték és átmenetileg le is igázták a filiszteusok. Dávid azonban visszaverte őket /II.Sám. 5:17, kk. *2 8./ Ettől fogva nem hallunk többé róluk. Nyelvüket, szokásaikat és vallásukat nyilván feladták és beleolvadtak a környező népekbe, De hogy valamikor milyen számot tevő nép voltak, mutatja, hogy Palesztina mai neve is a פלשתינה filiszteusok országa szóból maradt fenn ránk:

Tyrus hatalmas féniciai kereskedő város volt a Földközi tenger keleti partjának egy kedvező fekvésű szikla szigetén. Virágkorát a Kr. e.-i X. és IX. sz.-ban élte, amikor is tulstárnyalta vetélytársát Sidont is. Egyik királya Hiram, Salamon kortársa volt. Az assírok

és Babyloniak is többször ostromoltak. Kr. e. 332-ben Nagy Sándor foglalta el. Am.1. és Jóel 4. fejezetéből / M.T. / is látszik, hogy Tyrus nem egyszer összejátszott az edomitákkal Izrael ellen.

Az ellenséges gyűrű amely Izraelt már délről, keletről és nyugat felől is körül zárta, most a föníciai Tyrussal észak felől is bezáródott. Nagy kérdés, hogy volt-e valaha is ilyen hatalmas és közös szövetség egyszerre és egy időben Izrael ellen, és hogy ez nem tényleg csak a költői kiszínezés műve. Izrael történetében legalább is nem tudunk hasonlóról.

נאצח X van végül említve mint tizedik ellenség. Az van mondva róla, hogy "is" "csatlakozott" / נאצח is nif. pf. / hozzájuk, az előbbi kilenc néphez és "lett a "karja" "Lot fiainak" vagyis az ammonitáknak és a moabitáknak. Ha Assur alatt itt a hatalmas Assyr birodalmat kell érteni, akkor az a szerep, ami itt neki tulajdonítva van - hogy "csatlakozik" és hogy a "kar" szerepét játsza csupán - nem felel meg asszír világ hatalmi pozíciójának. Assziriának, ha tényleg róla van itt szó, egész biztosan a vezető szerepet kellene játszania és nem lenne szüksége, kisebb - nagyobb beduin népek, vagy éppen csak törzsek fegyveres segítségére. Ezt azoknak az exegetáknak kell felelnünk, akik úgy vélik, hogy asszír itt tényleg a nagy világbirodalommal azonos, mert ennek a kolósszusnak történelme során aligha lehetett valaha is szüksége arra, hogy Izrael ellen, egy számára egészen jelentéktelen gyenge kis országocskára ellen a saját haderején kívül még idegen, nomád népek is igénybe vegyen, vagy hogy éppen "csatlakozzék" hozzájuk. Salamon Josafát, Uzziás, vagy más királyok idejében - ezekre gondolnak mint láttuk Böhl, Delitzsch, Eerdmans, Gressmann és Hans Schmidt - Assziriának nem kellett volna Izrael leveréséhez idegen segítség. Ha pedig a fogság utáni időkre gondolnak Zsoltárunk keletkezését illetőleg, akkor meg kell mondanunk, hogy sem a

1c.

makabeus sem Nehémiás korában, sem az Esdrás és Nagy Sándor közé eső időben nem létezett már az asszir birodalom, s így nem is "csatlakozhatott" semmi Izrael ellen irányuló összeesküvéshez, mert 612-ben Kr. e. megszűnt létezni. Ezt a nehézséget Briggs úgy véli megoldani, hogy Assur alatt Samáriát érti, Delitzsch Hitzig és Staerk syriát, Gunkel pedig az assuritákat, egy genezis 25:3, 18: Num. 24:22, 24-ben említett észak-arábiai törzset ért Assur alatt. Ezek a feltételek csak arra valók, hogy az említett emegetéknak a zsoltár keletkezési idejére vonatkozó feltevést támogassák. Ezek hipotézisek, amelyekben lehet némi igazság. Mivel azonban úgy látszik, hogy a mi zsoltárirónk költői képekkel dolgozik az Izrael ellen felsorakozó népek felsorolásában, lehet, hogy Assur is csak fedő név és talán valamely más népet kell érteni alatta. Gondoljunk pl. arra, hogy a Jelenség könyvében Babylon a hatalmas római birodalom fedőneve. Lehet, hogy itt is ilyesmiről van szó. Fedőnév volt pl. a késői zsidó irodalomban Edom neve is amely a gyűlölt római birodalmat jelentette.

A 758 fejezi be ennek a zsoltárnak az első részét, amely a panaszt foglalta magában.

10-19 vv. A könyörgés szabadulásért, amely az ellenségre mondott átkozódásokba megy át.

1c. 777? említésével a zsoltáriró kétségkívül Gedeonnak a midianitákon aratott hatalmas győzelmére gondol, amely Izrael régi történetének egy ragyogóan fényes fegyverténye volt. /Bir. 7, 8./ Az amalekiták és az egyesült arab törzsek ellen. Még évszázadokkal később Isaiás is úgy beszél róla /Is. 9:3c és 10:26./ mint valami klasszikus győzelemről.

A vers másodikikéle Baraknak és Deborahnak Sisera és Jabin fölött aratott győzelmére céloz, amelyről Bir. 4 - 5. fejezetében van szó. Sisera Jabin király hadvezére volt. A zsoltáriró azt kívánja, hogy אֲרִי־בִּי = Sisera módján,

azaz úgy ahogy Siserával, úgy cselekedjék Jahve Izrael ellenségeivel. Mint a honfoglalás korában a régi időkben, úgy lépjen közbe most is Jahve. A פִּי־יָדָאֵךְ patak, vagy folyó folyt keresztül a csatatéren, és a felhúszakadás következtében úgy megáradt hirtelen, hogy Bir. 5:21. szerint magával sodorta az elesettek holtesteit.

11. Gunkel ezt a verset egy másik csatára vonatkoztatja, amely szerinte Encharod-nál zajlott volna le a midianiták ellen, akiknek a neve szerint tévedésből került az előző versbe a margórái, holott idevaló lenne. Az מִגְדוֹר-בִּירָאֵךְ-ban pedig מִגְדוֹר-בִּירָאֵךְ megromlott formáját látja Gunkel.

A M.T. azonban kitogástalan értelmet ad és nincs szükség semmi konjekturára. A 11. vers tehát még szintén a 10. vers-beli eseményre mutat. Igaz, hogy En-dor nincs említve Birák 5-ben, de közel esik a Siserával vívott ütközet helyéhez, és a "ábor hegy lábánál Meggiddó és Taanak közelében feküdt. - A vers második fele élénken tükrözi azt a szenvedélyes hangot, ahogy az OT. az ellenségekről szokott beszélni. /Jer.8:21. 9:21 stb./

12. Még mindig a Gedeon diadalnál időzik a zsofáriró. מִגְדוֹר és מִגְדוֹר Bir.7:25. szerint a midianiták főemberei vezérei voltak, מִגְדוֹר és מִגְדוֹר pedig Bir.8:5.kk. szerint annak királyai. Gunkelnek igaza lehet abban, hogy ez a verssor túl hosszú és emiatt - mert négy név is van benne - túltömött. Emiatt Gunkel törli a מִגְדוֹר és a מִגְדוֹר tulajdonneveket.

13. Az ellenség elbizakodottságát, akarja szemléltetni az ellenség szájába adott oráció recta, amely éppen olyan mint az 5. vers. Az ellenség tehát Jahve lakóhelye / מִגְדוֹר / ellen akarja felemelni kezét. Jahve lakóhelye pedig Kánaán, amelyet Ő adott nekik esküvel fogadott ígérettel, ahogy azt például a Deut. sokszor hang-

12.

sulyozza. Addig az Izrael történetéből vette a képeket, amikor pusztulást kívánt az ellenségre a zsoltáríró. A következőkben a természetből vesi átkozódásra használt hasonlatait.

14. A zsoltáríró Isten nevével kezdi az ellenségeinek való kívánságokat, amelyek azonban tulajdonképpen átkok, mint a 10-13. versek is voltak. Az **וְנִבְחַתְתִּי** itt mint egyes szám a közönség, illetve a gyülekezet nevében beszélő személy ajkáról hangzik.

וְנִבְחַתְתִּי Is.17:15-ben is egy bogáncskóró szerű növény, az arabok akkub-nak hívják, amely ha a napon megszárad: összegömbölyödik, s a szél mint valami kereket gurítja tovább a földön. A

וְנִבְחַתְתִּי különben kereket, de ösvényt, szél okozta forgótülesért is jelent. Itt megfelel a "bogáncs" elnevezés /ördögszekér/.

וְנִבְחַתְתִּי az üres gabona kalászt jelenti, amely vagy lábonállva maradt, vagy a szélre fekszik, mint itt is, és így könnyű játékszerévé válik az azt tovasodró szélnek. Gunkel "polyvának, fordítja, amelyet a gabona megszórásakor a szélre tovasodor a szél. / Is.40:24, 41:2. Jer.13:24. Jóh.13:25./

15. A zsoltáríró egyre fokozza a természetből vett képeket. Ebben a versben " az első felében, a talán villám által felgyújtott erdő sorsát kívánja ellenségeinek, a vers második felében pedig lángokról / **וְנִבְחַתְתִּי** / beszél, amelyek hegyeket képesek felporzselni / **וְנִבְחַתְתִּי** / piel pf. sing. 3. sz. fem. / Gunkel és Hans Schmidt is vulkanikus jelenségekre gondolt, mint Mikeás 1:4 Deut.32:22. Is.34:9, amienről valószínűleg Zsolt 18:13-ban is szó van, Isaiás tovább rajzolja ezt a képet. 10:16-19-ben.

16. Megint új kép. Azt kívánja ellenségeinek, hogy Jahve "üldözze" / **וְנִבְחַתְתִּי** / áket vihará-

val és "rettentese meg őket" / בָּרָא / a forgószélével. Kálvin a הַרְעָה -t "tempestas"-szal a הַרְעָה -t edig "turbó" forgószél adja vissza.

17. A vers első fele az ellenségek teljes megszégyenülését kívánja, amely olyan nagy löku legyen, hogy az kifejezést nyer arcukon is, amely mintegy megtelik / חָבֵר / gyalázattal חָבֵר . A vers második fele azt akarja mondani, hogy az ellenség akarva + nem akarva kénytelen legyen "keresni" / חָבֵר / Jahve nevét, azaz őt magát. Baethgen itt az ellenség megtérésére gondol, amire azonban a 18. vers miatt - ahol az ellenség örökös megszégyenüléséről van szó - aligha lehet következtetni. Ezért Gunkel Kittel nyomán a חָבֵר helyett חָבֵר -t olvas és arra gondol, hogy az ellenség kénytelen lesz "békét keresni Jahvéval, még ha nem akarna is."

18. Az ellenség megszégyenülését és örökre való megrettenését kívánja itt a zsoltáriró. A megszégyenülés a gonosz tervek összeomlására a megrettenés pedig arra vonatkozik, hogy mindenkorra elmenjen a kedvük hasonló gonoszságoktól. Szégyenüljön meg / חָבֵר / és pusztoljon is el / חָבֵר / az ellenség.

19. Még a pusztuló ellenségnek is meg kell tudnia, hogy Jahve neve, egyedül Jahve a felségges az egész földön. Ez az többi gondolat erős-sen univerzalisztikus, ami miatt Briggs glossának tartja. Ha azonban nem az, akkor egy okkal több, hogy a zsoltárt fogtság utáni időből származónak tekintsük.

Összehasonlítva a többi Aszaf zsoltárral elmondhatjuk, hogy valamennyi között ebben van a legkevesebb igazi lelki tartalom.

